

Senedd Cymru / Welsh Parliament

Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu / Culture, Welsh Language and Communications Committee

Ymchwiliad i'r achosion o COVID-19 ac effaith y feirws ar ddiwylliant, y diwydiannau creadigol, treftadaeth, cyfathrebu a chwaraeon / Inquiry into the COVID-19 outbreak and its impact on culture, creative industries, heritage, communications and sport

CWLC COV57

Ymateb gan Undeb Cenedlaethol y Newyddiadurwyr / Response from National Union of Journalists

Cyfarwyddyd gan yr NUJ ar effaith Covid-19 ar y cyfryngau yng Nghymru

Mehefin 2020

Undeb Cenedlaethol y Newyddiadurwyr yw'r llais sy'n cynrychioli newyddiaduraeth a newyddiadurwyr yn y DU ac Iwerddon. Cafodd ei sefydlu yn 1907 ac mae ganddo dros 30,000 o aelodau sy'n gweithio ym myd darlledu, papurau newydd, asiantaethau newyddion, cylchgronau, cyhoeddi llyfrau, cysylltiadau cyhoeddus, ffotograffiaeth, fideo-graffiaeth a'r cyfryngau digidol.

Cyflwyniad

Mae gan Gymru draddodiad newyddiadurol hir a balch. Ond mae'r argyfwng Covid-19 presennol wedi taro diwydiant sy'n dioddef o gyflyrau iechyd sylfaenol. Roedd teitlau papurau newydd Cymreig wedi cael eu hergydio'n barod, cyn i'r feirws ymddangos, gan doriadau i niferoedd y newyddiadurwyr a diffyg buddsoddiad mewn newyddiaduraeth. Mae cynnwys newyddiadurol o safon wedi cael blaenoriaeth llawer yn is na buddiannau'r cyfranddalwyr, gofynion y buddsoddwyr a mynd ar ôl elw. Pan oedd pethau'n llewyrchus, roedd y cyhoeddwyr yn pocedu elw o 20-30 y cant yn hytrach na buddsoddi yn y dyfodol. Mae uno cwmnïau wedi tolacio lluosogrwydd y cyfryngau'n ddifrifol hefyd.

Cyflymodd y dirywiad wrth i gyhoeddiadau printiedig ddechrau colli eu hysbysebu i'r rhyngryd. A phan aethant ati i symud newyddiaduraeth i'r byd digidol, ni wnaeth yr hysbysebu ddilyn – gan ergydio papurau newydd lleol yn arbennig. Ers hynny mae Facebook, Google a'r cewri technolegol eraill wedi defnyddio cynnwys y papurau newydd heb dalu amdano, ac yna dangos ei diolch drwy draflyncu'r holl hysbysebu. Fel yr adroddwyd yn Adolygiad Cairncross 2019, roedd nifer y newyddiadurwyr rheng flaen amser llawn yn gweithio yn y DU wedi gostwng o 23,000 yn 2007 i 17,000. Yn y cyfnod hwnnw, gostyngodd y gwariant blyneddol ar hysbysebu mewn papurau newydd o 69 y cant (£3.2 biliwn), a gostyngodd y refeniw cylchrediad blyneddol o 23 y cant (£500 miliwn). Bellach mae'r colledion o ran swyddi a cholli hysbysebu llawer yn waeth. Wrth i gynlluniau Covid-19 y llywodraeth ddwyn i ben, os na welir gweithredu brys, mae'r undeb yn ofni y bydd llif o swyddi'n diflannu a phapurau newydd yn cau.

Craffu'n fwy manwl ar yr argyfwng yn y gwahanol feysydd newyddiadurol yng Nghymru

1. Mae allbwn sefydliadau'r cyfryngau mewn darlledu, print, radio, cyfryngau newydd ac eraill wedi parhau i raddau amrywiol yn ystod yr argyfwng. Mae comisiynu a chynhyrchu darlledu, print a newyddiaduraeth ar-lein wedi symud o stiwdios ac ystafelloedd newyddion i fyrddau cegin ac ystafelloedd gwely sbâr. Mae'r ffaith fod newyddiaduraeth wedi llwyddo i ddal ati yn deyrnged i sgiliau a hyblygrwydd ein haelodau. Mae'r argyfwng wedi dangos gwir angen ac awydd am newyddion dibynadwy y gellir ymddiried ynddynt. Mae gwylwyr a darllenwyr wedi heidio at bapurau newydd, gwefannau a theledu, ond yn anffodus mae hysbysebu wedi gostwng ar yr un pryd.
2. Cynhaliodd yr NUJ arolwg ar ei holl aelodau ddiwedd Ebrill/dechrau Mai a chafwyd bod 45 y cant yn dweud bod eu cyflogwr wedi ffyrlo staff golygyddol. O blith y rhain, roedd mwy na hanner (52 y cant) yn dweud nad oedd eu cyflogwr wedi talu gweddill eu cyflog. Dywedodd un o bob pump (22 y cant) bod eu cyflogwr wedi talu'r gwahaniaeth o 20 y cant ar ben y swm a dalwyd gan y llywodraeth. Mae cynllun ffyrlo llywodraeth San Steffan wedi cael ei ddefnyddio'n helaeth yng Nghymru. Mae Reach plc, sy'n berchen ar y Western Mail, South Wales Echo, Daily Post a'r South Wales Evening Post, ynghyd â Wales Online a chyfres o bapurau newydd wythnosol lleol, wedi ffyrlo tua hanner ei staff golygyddol ar unrhyw adeg benodol. Mae Newsquest, sy'n berchen ar y South Wales Argus a The Leader, ynghyd â phapurau newydd wythnosol lleol, wedi mabwysiadu mesurau tebyg, a hyd yn oed crybwyll dileu swyddi pan gafodd y cynllun ffyrlo ei gyhoeddi – nes i'r NUJ ymyrryd.
3. Mae ein haelodau wedi dioddef toriadau cyflog – gan amlaf heb unrhyw ymgynghoriad ag undebau cydnabyddedig. Mae'r rhain wedi bod yn ergyd drom i'n haelodau, yn enwedig ar ôl blynyddoedd maith o godiadau cyflog is na chwyddiant. Ar adeg ysgrifennu, mae'r undeb yn cefnogi'r gweithredu gan aelodau'r teitlau Reach sy'n herio'r angen am y toriadau hyn ar adeg pan gredwn fod gan y cwmni gronfa wrth gefn o £20m.
4. Bu Cymdeithas Genedlaethol y Cyfryngau, sy'n cynrychioli prif gyhoeddwyr papurau newydd y DU, yn llwyddiannus yn lobio'r Adran dros Ddiwylliant, y Cyfryngau a Chwaraeon (DCMS) i ariannu'r ymgyrch "All in, All together" i'w helpu yn ystod y cyfyngiadau symud. Mae'r gronfa hon wedi talu tua £40m yn gyfnewid am amlapiadau a hysbysebu print arall. Nid oedd cyhoeddiadau a phapurau newydd sy'n ddigidol yn unig, ac nad ydynt yn rhai dyddiol neu wythnosol, yn gymwys i dderbyn cymorth. Yn anffodus, mae'n ymddangos bod yr ymgyrch yn dôn-fyddar yn ddaearyddol, mewn rhai manau o leiaf, gydag enghreifftiau o bapurau newydd yng

Nghymru yn cyhoeddi cyngor ar gyfer Lloegr, a oedd yn groes i'r rheolau ar y cyfyngiadau symud yng Nghymru.

5. Cydnabu Llywodraeth Cymru'r broblem hon a threfnu grant o £8,000 ar gyfer pob aelod Cymreig o'r Rhwydwaith Newyddion Cymunedol Annibynnol, a dalwyd o gyllideb sy'n bodoli eisoes ar gyfer grantiau i ariannu newyddion hyperleol. Yn gyfnewid am hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi gofyn am i'r canllawiau a'r negeseuon iechyd sy'n berthnasol i Gymru gael amlygrwydd yn y teitlau hynny. Yn absenoldeb gwasg leol amlblwyfol yng Nghymru, a dibyniaeth gynyddol ar y cyfryngau cymdeithasol, mae'n dod yn fwy tebygol y bydd camhysbysrwydd, neu wybodaeth anghywir nad yw'n egluro'r gwahaniaethau rhwng polisïau ar draws y pedair cenedl, yn mynd yn drech. Gall hyn gael goblygiadau iechyd arwyddocaol ar gyfer dinasyddion Cymru.
6. Mae newyddiadurwyr llawrydd wedi dioddef ergyd drom wrth i'w dyddiaduron gwaith wagio dros nos oherwydd gwahardd chwaraeon a chanslo digwyddiadau mawr fel Gŵyl y Gelli Gandryll, Sioe Frenhinol Cymru, yr Eisteddfod Genedlaethol a chynadleddau pleidiau. Dangosodd arolwg yr NUJ bod newyddiadurwyr llawrydd yn ofni y bydd yr effaith ar eu bywoliaeth yn parhau i fod yn ddifrifol am fisoedd i ddod – dywedodd traean nad oeddent yn credu y byddai eu hincwm yn gwella tan 2021; nid oedd 39 y cant yn disgwyl y byddai eu cyfleoedd gwaith yn gwella am dri i chwe mis; a dywedodd 16 y cant nad oeddent yn disgwyl ennill bywoliaeth o gwbl ar ôl y pandemig.
7. Mae llawer o newyddiadurwyr llawrydd wedi darganfod hefyd eu bod wedi methu'r meini prawf angenrheidiol ar gyfer cael at y Cynllun Cymorth Incwm i'r Hunangyflogedig (SEISS) gan lywodraeth San Steffan. Mae newyddiadurwyr llawrydd yn y Cynllun Talu Wrth Ennill (PAYE) a'r rhai hynny sy'n derbyn incwm PAYE yn un o'r grwpiau allweddol. Dros y 30 mlynedd diwethaf, mae newyddiadurwyr llawrydd sy'n gweithio sifftiau i bapurau newydd, darlledwyr, cylchgronau a chyhoeddwr, wedi cael eu gorfodi gan gwmnïau, yn aml dan gyfarwyddyd Cyllid a Thollau Ei Mawrhydi (CThEM), i dalu treth wrth y ffynhonnell drwy'r system PAYE. Mae'r unigolion hyn yn parhau i fod yn hunangyflogedig/llawrydd at ddibenion cyfraith gyflogaeth, heb unrhyw sicrwydd neu hawliau cyflogaeth fel cyflog salwch neu absenoldeb mamolaeth. Ond eto maent yn cael eu gorfodi i dalu treth a Chyfraniadau Yswiriant Gwladol (CYGau) ar gyfradd gweithiwr. Mae CThEM bellach yn ystyried yr incwm PAYE yn incwm 'gweithiwr', sy'n golygu nad yw'r unigolion hynny'n gymwys ar gyfer y cynllun SEISS. Grŵp arall yw'r bobl sy'n gweithio drwy gwmnïau cyfyngedig/cwmnïau gwasanaeth personol – yn aml dan orfodaeth cwmnïau – ac sydd wedi talu treth ac Yswiriant Gwladol drwy PAYE, neu y dyfarnwyd eu bod yn syrthio o fewn

IR35 ac yn cael eu trethu wrth y ffynhonnell. Mae'r rhain hefyd yn anghymwys i dderbyn cymorth.

8. Mae'n rhaid i BBC Cymru arbed £4.5m yn ystod y flwyddyn ariannol hon a £3.5-£4m yn ychwanegol yn y flwyddyn ariannol nesaf, fel rhan o gyfres o doriadau ledled y DU oherwydd yr incwm a gollwyd yn ystod y pandemig. Mae'r rheolwyr yn amcangyfrif y bydd yn rhaid dileu 60 o swyddi, sef tua 6% o'r gweithlu, erbyn mis Ebrill y flwyddyn nesaf. Gwelir arbedion eleni oherwydd canslo nifer sylweddol o gynrychiadau fel yr Eisteddfod, Sioe Frenhinol Cymru a Hanner Marathon Caerdydd. Mae'n rhaid disgwyl toriadau ychwanegol i gyllidebau rhaglenni.
9. O hyn ymlaen, bydd adolygiad parhaus ar weithrediad newyddion a chwaraeon BBC Cymru, sef bron traean o'i wariant blynyddol, yn chwilio am arbedion cost hefyd. Bydd union niferoedd y swyddi a ddilëir ym mhob adran yn cael eu cyhoeddi ym mis Hydref, ar ôl asesu'r ceisiadau am Ddiswyddo Gwirfoddol a dderbynnir fel rhan o gynllun cyffredinol y BBC. Mae BBC Cymru wedi gwneud un newid nodedig yn barod drwy atal ei fwletinâu newyddion amser brecwast ar y teledu yng Nghymru. Mae hyn wedi amddifadu gwylwyr o wybodaeth am ymateb gwahanol Llywodraeth Cymru i'r argyfwng. Fodd bynnag, mae'n darlledu'r gynhadledd ddyddiol i'r wasg gan weinidogion, ac mae'n darparu hwn i S4C hefyd.
10. Mae'r BBC eisoes wedi gorfod darparu'r rhan fwyaf o gyllid S4C, yn sgil y toriad llym i'r arian y mae'r DCMS yn ei roi i'r sianel deledu Gymraeg am ddim. Yr effaith net yw bod bron £20 miliwn wedi cael ei dorri o gyllid blynyddol S4C dros y degawd diwethaf. Bydd gweddill y cyllid gan lywodraeth y DU, sef £7 miliwn y flwyddyn, yn dod i ben yn 2022 a bydd cyllido'n cael ei drosglwyddo i'r BBC. Meddai Cyngor Gweithredu Cymru (WEC) yr NUJ: "Mae'n hanfodol bod yr arian hwn yn cael ei adfer gan y byddai toriadau cyllideb pellach yn anochel yn tansilio hygyrdd S4C â'i chynulleidfa. Bydd safon y rhaglenni'n dioddef a byddai nifer yr ailddarllediadau, sydd eisoes yn ormodol, yn codi ymhellach. Mae'r WEC yn deall yn berffaith y bydd y BBC yn cael anhwystr i ddod o hyd i arian ychwanegol." Oherwydd y toriadau diweddaraf, mae'r sefyllfa'n waeth nag erioed.
11. Mae'r NUJ yn parhau i ymgyrchu i berswadio Llywodraeth y DU i dderbyn ei chyfrifoldeb i ariannu trwyddedau teledu am ddim i'r rhai sydd dros 75 oed. Ers iddi drosglwyddo'r cyfrifoldeb i'r BBC yn gynharach eleni, mae wedi costio £40m y mis, ac mae unrhyw ymgais i ddod o hyd i ddatrysiad wedi cael ei ohirio tan ar ôl yr argyfwng. Mewn ymateb i'r toriadau i BBC Cymru a rhai tebyg a gyhoeddwyd gan y BBC mewn rhannau eraill o'r DU, dywedodd Michelle Stanistreet, Ysgrifennydd Cyffredinol yr NUJ: "Mae'r BBC mewn man argyfyngus yn ei hanes. Gan ei fod eisoes yn wynebu'r dasg o gyflawni toriadau o £800m, bydd y bwch cyllid ychwanegol o £125m oherwydd Covid-19 yn arwain at doriadau llym o ran swyddi, rhaglennu a gwasanaethau. Ar adeg pan fod ein darlledwr gwasanaeth cyhoeddus wedi ymateb yn wych i her y pandemig byd-eang, gan ddarparu gwybodaeth a newyddion hanfodol i gymunedau a wynebai argyfwng iechyd digynsail, mae bellach yn gorfod

talur gost am y gwasanaeth cyhoeddus hwnnw trwy golli staff dawnus, profiadol a chwtogi newyddion a chynnwys pwysig a gwerthfawr. Dylai'r llywodraeth gamu ymlaen i lenwi'r bwlch cyllid Covid-19 hwn, yn hytrach na gosod toriadau ychwanegol ar y BBC sydd mewn sefyllfa ariannol heriol yn barod”.

12. Nid yw ITV Cymru wedi ffyrlo braidd neb o'i staff ac nid yw wedi cwtogi ei allbwn newyddion o gwbl. Mae ei raglenni eraill wedi cael eu torri i un rhaglen materion cyfoes yr wythnos ynghyd â rhaglen wythnosol arall a werthir i S4C. Gostyngodd incwm hysbysebu ITV plc o 42% ym mis Ebrill. Canslodd ei ddifidend terfynol, cyhoeddodd ei fod yn rhewi recriwtio a chyflogau, ac ataliodd y cynllun bonws i weithwyr. Mae'n bwriadu arbed £30 miliwn ar orbenion, ar ben y £30 miliwn a gyhoeddwyd yn barod. Bydd gwariant cyfalaf yn cael ei dorri o £30 miliwn hefyd. Bydd y gyllideb rhaglenni'n cael ei thorri o £100 miliwn. Mae gan y cwmni drefniadau benthyca sy'n ei alluogi i ymgymryd â thros £800 miliwn mewn dyled ychwanegol.
13. Mae gwir berygl y bydd y pwysau ariannol ar bapurau newydd, darlledu a'r cyfryngau newydd yn amharu ar yr ymdrechion i wella amrywiaeth o ran cefndir, daearyddiaeth, iaith a hunaniaeth, a'r amrywiaeth o bersbectifau a ddaw yn sgil hyn ar gyfer newyddiaduraeth er budd y cyhoedd. Mae amrywiaeth yn cynyddu perthnasedd ac ymgysylltu ac yn taflu goleuni ar storïau a allai gael eu hanwybyddu fel arall, ond sy'n bwysig i wahanol gymunedau. Fel y dywedodd Llywodraeth y DU yn ei hymateb i Adolygiad Cairncross, “Dylai newyddion a newyddiaduraeth ‘er budd y cyhoedd’ adlewyrchu'r amrywiaeth sy'n bodoli yn y Deyrnas Unedig ... rydym yn cydnabod bod nifer o bapurau newydd sy'n wynebu cyfyngiadau ariannol llym iawn yn cael anhawster i wneud mwy. Fodd bynnag, yn unol â'r ymdrechion i ysgogi amrywiaeth ar draws yr economi, mae'r llywodraeth yn ystyried y gallai gwella amrywiaeth mewn ystafelloedd newyddion gael effaith cadarnhaol ar gynaliadwyedd y diwydiant hefyd, drwy helpu cyhoeddwyr newyddion i wella'u hapêl i gynulleidfaoedd nad ydynt ar hyn o bryd yn cael cynrychiolaeth na gwasanaeth digonol. Gallai amrywiaeth o ran persbectifau arwain at gynnydd mewn darllenwyr a'r refeniwiau cysylltiedig”.
14. **Cynllun Adfer Newyddion yr NUJ:** mae'r argyfwng presennol wedi dangos pa mor hanfodol yw cael cyfryngau newyddion sy'n darparu gwybodaeth gywir, pa mor daer mae pobl am gynnwys dibynadwy, a pha mor hanfodol yw hi bod y llywodraeth a'r awdurdodau yn cael eu galw i gyfrif. Yn ei hadroddiad, mae Michelle Stanistreet, Ysgrifennydd Cyffredinol yr NUJ, wedi cyflwyno cyfres feiddgar o fesurau ac ymyriadau i gefnogi a diogelu swyddi a newyddiaduraeth o safon. Meddai: “Nid yw hyn yn golygu, ac ni all olygu, ein bod yn glynu wrth y sefyllfa fel ag y mae. Mae'r ymyrraeth frys sydd ei hangen nawr ond yn gam cyntaf i gyfeiriad newyddion sydd wedi eu haildychmygu. Mae angen cynllun brysbennu o ymyrraeth a buddsoddiad arnom. Bydd hynny'n cynnwys gweithredu i atal y difrod presennol, a mesurau tymor hirach i wella clwyfau hanesyddol. Ein nod yw creu gwasg amrywiol, iach sy'n canolbwyntio'n gadarn ar fudd y cyhoedd, gwasg sy'n gynaliadwy nawr ac yn y

dyfodol. Dyna pam rydym yn galw am i'r llywodraeth ymrwymo i gyflwyno cyfres o gamau – rhai yn y dyfodol agos, a rhai eraill pan fydd y gwaethaf o'r argyfwng hwn wedi mynd heibio – a fydd yn creu diwydiant newyddion sydd wedi'i wreiddio'n gadarn mewn newyddiaduraeth er budd y cyhoedd ac a fydd yn cryfhau ymgysylltiad y cyhoedd â'n strwythurau democrataidd.

15. Mae treth ffawdelw frys ar y cewri technolegol yn greiddiol i gyllido'r cyfryw Gynllun Adfer Newyddion, gan fod eu platfformau'n trafylncu cynnwys golygyddol heb wneud unrhyw gyfraniad at eu cynhyrchu. Yn ôl dadansoddiad gan Techwatch yn gynharach eleni, cynhyrchodd y pum cwmni technolegol mwyaf dros £8.1bn gan gwsmeriaid yn y DU yn 2018, ond gyda'i gilydd talont £237m yn unig mewn trethi, sef cyfradd dreth effeithiol o 2.9 y cant, gan olygu bod tua £1.3bn mewn trethi wedi cael eu hosgoi. Byddai cyflawni hyn yn syml – o Ebrill 2020, mae'r DU wedi ymrwymo i gyflwyno Treth ar Wasanaethau Digidol o 2 y cant ar refeniwiau busnesau mawr sy'n darparu peiriannau chwilio ar y rhyngwrwd, platfformau cyfryngau cymdeithasol a marchnadoedd ar-lein i ddefnyddwyr yn y DU. O ystyried yr argyfwng presennol, dylai'r dreth honno gael ei threblu i 6 y cant gan ddefnyddio'r derbyniadau i ariannu Cynllun Adfer Newyddion a sicrhau bod y cewri technolegol yn chwarae rhan sylweddol yn diogelu sector sy'n hanfodol i'n democratiaeth. Dylai Llywodraeth Cymru gefnogi'r dreth ffawdelw hon ar dechnoleg.
16. Mewn ymateb i un o argymhellion Adolygiad Cairncross ar gynaliadwyedd gwasg o safon, rhoddodd y DCMS £2 filiwn, i'w weinyddu gan sefydliad arloesedd NESTA, i ddarparu grantiau ar gyfer cychwyn busnesau a modelau newyddion mewn newyddiaduraeth. Gallai Llywodraeth Cymru ddarparu cronfa debyg yng Nghymru.
17. Un o'r argymhellion yng nghynllun adfer yr NUJ yw rhoi talebau i bobl ifanc fel y gallant brynu tanysgrifiadau i bapurau newydd/gwefannau. Mae Cymru mewn safle da i gynnal cynllun pilot ar hyn, yn enwedig am fod gan bobl ifanc 16 oed yr hawl i bleidleisio. Mae llythrennedd o ran y cyfryngau yn agwedd bwysig iawn o'r cynllun a byddai cyflwyno ffynonellau newyddion mwy dibynadwy i bobl ifanc sy'n cyfrannu at y broses ddemocrataidd yn fuddiol, gan eu bod yn dibynnu i raddau helaeth ar Facebook a phlatfformau cymdeithasol eraill am newyddion a gwybodaeth. Byddai hefyd yn peri i sefydliadau newyddion roi ystyriaeth fwy gofalus i greu cynnig sy'n ddeniadol i bobl ifanc.
18. Mae'r Cynllun Adfer Newyddion yn cyflwyno rhestr o fesurau tymor byr i gynnal y wasg a'r cyfryngau trwy'r argyfwng Covid-19 a nodau tymor hirach a anelir at ailrymuso'r diwydiant ar gyfer dyfodol a ailddychmygir. Mae'r rhai tymor byr yn cynnwys:
 - Treth ffawdelw o 6 y cant ar y cewri technolegol i helpu i ariannu Cynllun Adfer Newyddion, drwy gyfrwng y Dreth ar Wasanaethau Digidol.
 - Credydau treth a benthyciadau di-log i gefnogi swyddi newyddiadurwyr, ar gyfer y gohebwyr rheng flaen sy'n adrodd ar yr argyfwng Covid-19 a'r adferiad.

- Dim arian cyhoeddus i gwmnïau sy'n dileu swyddi, torri cyflogau, rhoi taliadau bonws i weithredwyr, neu sy'n gwahardd sefydliadau undeb llafur.
 - Buddsoddiad strategol mewn hysbysebu llywodraethol, yn cynnwys y sector hyperleol – llywodraethau canolog a lleol, a chyrrff cyhoeddus i fod ynghlwm.
 - Cyllid ychwanegol gan Gronfa Newyddion y Dyfodol NESTA i newyddiaduraeth flaengar, er budd y cyhoedd, a chynllun tebyg yn Iwerddon
 - Talebau am ddim ar gyfer tanysgrifiadau ar-lein neu brint i'r holl bobl ifanc 18 a 19 mlwydd oed a chredydau treth i gartrefi â thanysgrifiadau.
1. Mae'r mesurau tymor canolig yn cynnwys:
- Creu Sefydliad Newyddiaduraeth a ariennir gan y llywodraeth – yn unol ag argymhelliad Adolygiad Cairncross yn y DU – i fuddsoddi mewn newyddion lleol a phrosiectau newyddiadurol blaengar.
 - Dyfarnu statws “ased o werth cymunedol” i bapurau newydd lleol – fel i dafarnau cymunedol – gan sicrhau bod teitlau'n cael eu diogelu ar gyfer perchenogaeth gymunedol bosibl.
 - Cymhellion treth, rhyddhad ardrethi a chymorth ariannol arall i fentrau cymdeithasol a chwmnïau cydweithredol newyddiadurol lleol sy'n cymryd teitlau drosodd oddi wrth weithredwyr rhanbarthol, ac yn eu rhedeg fel mentrau nid-er-elw.
 - Cynrychiolaeth o 25 y cant i weithwyr ar fyrddau gweithredwyr sy'n derbyn cyllid cyhoeddus.
 - Rhoi cyllid cynaliadwy, annibynnol i ddarlledu gwasanaeth cyhoeddus er mwyn diogelu ei gyffredinolrwydd ac atal ymyrraeth gan y llywodraeth.
 - Strategaeth genedlaethol ar gyfer llythrennedd yn y cyfryngau i fynd i'r afael â thwyllwytodaeth a newyddion ffug.
 - Diwygio'r rheolau perchenogaeth ar y cyfryngau, drwy brawf budd y cyhoedd cryfach.
 - Hyfforddiant sy'n gwella mynediad at newyddiaduraeth, yn cynnwys prentisiaethau ar gyfer disgyblion sy'n gadael ysgol.
 - Diogelu chwythwyr chwiban a monitro effaith arfaethedig y technolegau gwylidwriaeth sydd dan ystyriaeth mewn ymateb i her Covid-19 a llacio'r cyfyngiadau symud.
 - Cefnogaeth i fframwaith byd-eang sy'n diogelu a hybu newyddiaduraeth ac yn gwella rhyddid y wasg.

O Argyfwng Iechyd i Newyddion Da: cynllun adfer ar gyfer y diwydiant newyddion gan yr NUJ:

<https://content.yudu.com/web/3pylg/0A43xvo/NewsRecoveryPlan/html/index.html?origin=reader>

Neu lawrlwythwch y pdf: <https://www.nuj.org.uk/documents/from-health-crisis-to-good-news/>

Senedd Cymru / Welsh Parliament

Pwyllgor Diwylliant, y Gymraeg a Chyfathrebu / Culture, Welsh Language and Communications Committee

Ymchwiliad i'r achosion o COVID-19 ac effaith y feirws ar ddiwylliant, y diwydiannau creadigol, treftadaeth, cyfathrebu a chwaraeon / Inquiry into the COVID-19 outbreak and its impact on culture, creative industries, heritage, communications and sport

CWLC COV57

Ymateb gan Undeb Cenedlaethol y Newyddiadurwyr / Response from National Union of Journalists